KLIMAVEILEDER

KFUK-KFUM
SPEIDERNE

INNHOLD

1. HVORDAN STARTE ARBEIDET MED GRØNN LEIR? 3

1.1 HVORFOR GRØNN LEIR? 3

1.2 KARTLEGGING OG PLAN 3

1.3 MILJØSERTIFISERING – GRØNN LEIR 3

2. PRAKTISKE MILJØTILTAK 4

2.1 LAG EN MILJØPROFIL 4

2.2 LAG EN AVFALLSPLAN 5

2.2.1 EKSEMPEL PÅ AVFALLSPLAN 5

2.3 INNKJØP 6

2.4 MAT 6

2.5 TRANSPORT 6

2.6 PROGRAM 7

2.6.1 EKSEMPEL PÅ FORHÅNDSOPPGAVER 7

2.6.2 EKSEMPEL PÅ LEIRFRES 8

2.6.3 EKSEMPEL PÅ HAIKEOPPGAVE 8

3. NYTTIGE RESSURSER 9

1. HVORDAN STARTE ARBEIDET MED GRØNN LEIR?

Noen har vært med å planlegge leir mange ganger, andre er kanskje med i leirplanleggingen for første gang. Uansett kan konseptet miljøvennlig leir oppleves som nytt og utfordrende. Hvor skal man starte og hvilke tiltak skal man iverksette? I denne delen finner dere tips til hvordan dere kan starte arbeidet med å arrangere en Grønn leir.

1.1 HVORFOR GRØNN LEIR?

I speiderloven står det at: *En speider kjenner og tar vare på naturen*. Dette burde også gjenspeiles i våre arrangementer. Å arrangere en miljøvennlig leir er en viktig del av arbeidet med våre verdier. Tenk gjennom hvorfor dere ønsker å arrangere en miljøvennlig leir.

1.2 KARTLEGGING OG PLAN

Kartlegg hvilke erfaringer staben fra før av.
Kanskje har noen vært med på leirer med klima- og miljøprofil tidligere? Hva ble gjort på disse leirene? Hvordan visste dere at denne leiren var en miljøvennlig leir? Lag en plan for hvordan dere skal jobbe med miljøvennlige tiltak (under finner dere en rekke eksempler på miljøvennlige tiltak).

Foto: Helene Moe Slinning

1.3 MILJØSERTIFISERING – GRØNN LEIR

Grønn leir sertifiseringen er ikke en nasjonal sertifiseringsordning, men vår helt egne sertifiseringsordning av leirer arrangert av KFUK-KFUM-speiderne. Målet med sertifiseringsordningen er å løfte et felles fokus på klima og miljø i vår organisasjon, samt å hjelpe dere som planlegger leirer med å finne gode tiltak dere kan iverksette.

Sammen med KFUK-KFUM Norge og KFUK-KFUM Global ble KFUK-KFUM-speiderne i juni 2019 resertifisert som Miljøfyrtårn-organisasjon. Miljøfyrtårn er en nasjonal sertifiseringsordning for bedrifter og arrangementer. En leir kan også bli Miljøfyrtårn-sertifisert. Denne sertifiseringsordningen kan, spesielt for de som arrangerer mindre leirer, oppleves som både omfattende og kostbar. Miljøtårn-sertifiseringen tar for seg tiltak innenfor; arbeidsmiljø, innkjøp og materialbruk, avfall, transport, energi, utslipp og estetikk. Dere kan finne mer informasjon på miljofyrtarn.no. Det finnes mange som tilbyr miljøsertifiseringer av arrangementer og bedrifter. Et miljøsertifisert arrangement har større troverdighet når de kommuniserer sin miljøprofil. Et arrangement kan være like miljøbevisst uten sertifiseringen.

2. PRAKTISK

I denne delen finner dere en rekke miljøtiltak dere kan iverksette før og under deres leir. Tiltakene er ment som inspirasjon og hjelp, og ikke som absolutte krav. Det er viktig å presisere at vi ønsker at tiltakene skal skape engasjement og handlingsrom for dere som planlegger.

2.1 LAG EN MILJØPROFIL

Det finnes mange ulike klima- og miljøhensyn. Dere vil kanskje oppleve å finne motstridende informasjon om hvilke tiltak som er viktigst. Det kan derfor være lurt å lage en tydelig miljøprofil som forteller hva dere ønsker å fokusere på. Hvilke tiltak som er viktigst for dere, kommer an på deres miljøprofil. Under følger eksempler på ulike klima- og miljøhensyn:

- Gjenbruk
- Avfallsminimering
- Klimagassutslipp
- Lokal luftforurensing
- Marin forsøpling
- Kildesortering
- Unngå matsvinn
- Resirkulering
- Kutt i kjøttforbruk
- Sikre naturmangfold
- Fornybar energi
- Skape naturopplevelser og samfunnsengasjement

Noen av hensynene kan enkelt kombineres, mens andre det kan være krevende å «få til å passe» innenfor deres leirkonsept. Tenk derfor gjennom hvilke tiltak som skal gjøres tydelig for deltakerne på leir, hvilke som gjøres i planleggingen og hvilke som ikke lar seg gjennomføre denne gangen.

Foto: CF Salicaath

Foto: Daniel Widnes

2.2 LAG EN AVFALLSPLAN

Alle type arrangementer genererer avfall. Avfall fra leirene skal håndteres både underveis og i etterkant. For å redusere de miljømessige og økonomiske konsekvensene er det derfor lurt å lage en avfallsplan med mål om å; produsere mindre avfall, gjenbruke mer og sortere mer.
Under finner dere eksempel på en avfallsplan.

2.2.1 EKSEMEPEL PÅ AVFALLSPLAN

Avfallsforebygging
Først av alt kan vi forhindre at avfall oppstår. Vi kan for eksempel kutte ut engangsutstyr, bruke ting om igjen, kjøpe ting av god kvalitet som ikke blir fort ødelagt, reparere i steden for å kaste og kjøpe ting som ikke har unødvendig mye emballasje. Dette er både økonomisk og miljøvennlig.

Gjenbruk
Dersom vi har noe vi ikke kan bruke kan vi gi det videre til andre som kan bruke det. Hvis noe er ødelagt kan kanskje deler av det brukes til noe annet?

Kildesortering
Hvis vi har noe som ikke kan brukes om igjen, som ikke kan repareres eller som ingen andre kan ha bruk for har vi muligheten til å kildesortere. Mange speidere er vant til å kildesortere hjemme, og nå skal vi gjøre det på speiderleir også!

På gruppens eget leirområde har alle et avfallsstativ, og der skal det sorteres matavfall, glass- og metallemballasje, plastemballasje, papp/papir/drikkekartong og restavfall. Elektrisk og elektronisk avfall (EE-avfall) og farlig avfall skal sorteres og leveres til infotorg og servicetorg. Det skal ikke kastes i restavfallet. En del emballasje er merket med informasjon om hvordan det kan sorteres. Se om du finner merking på emballasjens bakside/underside. Hvis det er noe du lurer på hvordan du skal sortere kan du henvende deg til servicetorget.

Miljøambassadør
Miljøambassadør – er den som har hovedansvaret til å oppfordre og passe på atgruppen sorterer avfallet sitt riktig.

Miljøstasjoner
Alle typer avfall leveres på miljøstasjonene. Miljøstasjonene finner du på leirtorgene samt på hovedleirtorget ved Servicetorget.

Eksempelet er hentet fra landsleiren Grønn Action - Lista 2010.

2.3 INNKJØP

Tenk gjennom hvilke rutiner dere har for innkjøp og gjør en kartlegging av hvilke innkjøpsbehov dere har. Gode innkjøpsrutiner er også viktig med tanke på både klima og økonomi.

Dere kan begynne med å vurdere:

- Er det mulig å låne noe av det utstyret vi trenger, fremfor å kjøpe?
- Kan vi gjenbruke material som allerede har fra før av?
- Hvor mye trenger vi å kjøpe inn av ulike ting? Sjekk lageret først!

Disse tipsene gjelder både for de som planlegger leiren, men også for gruppene og den enkelte speider. Oppfordre gruppene til å gjøre samme vurderinger lokalt hos seg! Det vil alltid være noen innkjøp som er nødvendig selv om man har fulgt punktene knyttet til innkjøpsrutiner.

Under følger noen tips til hvordan å gjøre miljøvennlige innkjøp:

- Se etter produkter laget av resirkulert materiale
- Velg utstyr dere kan bruke mange ganger
- Er produktet tilgjengelig hos en lokal forhandler? Dette kan spare unødvendig transport!
- Sjekk muligheten for å returnere ubrukte varer
- Unngå engangsartikler som kopper, tallerkener og bestikk
- Velg produkter med god holdbarhet

Dersom dere har valgt en miljøprofil med fokus på gjenbruk og avfallsminimering, kan det også være morsomt å jobbe med dette som en del av leirens program. Under punktet *Program* finner dere linker til aktiviteter med fokus på gjenbruk.

2.4 MAT

Enten dere skal servere maten selv, eller gruppene er ansvarlige for matinnkjøp, kan dere oppfordre til mat som er i tråd med deres miljøprofil. Det kan være fint å se etter lokalprodusert mat, men på en stor leir vil nok dette være utfordrende. Legg heller til rette for å innkjøpe av matvarer som finnes i det ordinære vareutvalget hos en lokal forretning. Da dette kan gi den største miljøgevinsten med tanke på transport av varer. Dersom dere ønsker å utfordre gruppene til å jobbe med miljøvennlig mat, kan dere oppfordre til:

- Hjemmelaget snack, for å unngå emballasje
- Gjenbruk av restemat
- Ha en kjøttfri dag eller kjøttfri leir
- Kildesortering av matavfall

2.5 TRANSPORT

Det er mye som skal transporteres til for fra leiren. Materiell og ikke minst deltakere. Det kan derfor være utfordrende å gjøre hensyn knyttet til nettopp temaet transport. Det er likevel mulig å gjøre noen tiltak:

- Legge til rette for fellestransport med hyppige avganger
- Legge til rette for bruk av kollektivtransport, hele eller deler av veien
- Planlegg og koordiner transport av varer og materialer
- Unngå transport i programmet, for eksempel hvis det er mulig å gjennomføre haiken i nærheten av leirområdet

2.6 PROGRAM

La speiderne føle at de er med på en *Grønn leir!* Før leiren kan dere gjerne gi gruppene forhåndsoppgaver som passer innenfor deres miljøprofil. Dette er en fin måte å sette rammene for arbeidet dere skal gjøre videre på leiren. Underveis kan dere legge opp til programaktiviteter som skaper miljøengasjement og som gir speiderne kunnskap om klima- og miljøhensyn. Vi vil oppfordre dere til å velge program som oppfordrer til handling og morsomme tiltak. På leirområdet kan dere lage stasjoner som legger til rette for miljøvennlig aktivitet:

- Byttetelt eller byttedag, hvor man kan bytte klær og utstyr
- Reparasjonsbod, hvor man kan komme innom for å reparere klær og utstyr som er ødelagt. Nål, tråd og tekstillim kan gjøre mye!

Under følger eksempler på forhåndsoppgaver, leirfres og haikeoppgaver med et miljørettet fokus. 3.

2.6.1 EKSEMEPEL PÅ FORHÅNDSOPPGAVER

FNs bærekraftsmål
Bli bedre kjent med FNs bærekraftsmål gjennom et morsomt spill! Gå inn på nettsiden https://go-goals.org/nb/ eller aktivitetsbanken på kmspeider.no og søk «FNs bærekraftsmål». Her finner du regler og spillbrett, samt mer informasjon om bærekraftsmålene. Gjennomfør spillet på et møte før leiren.

Gjennomfør en miljøkampanje
Bli enige om en kampanje dere vil gjennomføre i deres gruppe, patrulje eller hjemme med familien i minst én uke. Under følger forslag til kampanjer

- Kortere dusj
- Bruke mindre strøm, skru av lyset når du går ut av et rom
- Si nei til plastpose
- Gå eller bruk sykkel fremfor å kjøre eller bli kjørt
- Ikke spise kjøtt
- Plukke søppel

I etterkant av gjennomføringen deler dere erfaringer fra gjennomføringen. Var det vanskelig, eller var det kanskje lettere enn du hadde trodd?

Skriv et leserinnlegg om en miljø- eller klimautfordring
Alle har rett til å bli hørt og bruke sin frihet til å ytre sine meninger. En fin aktivitet er derfor å øve på å skrive et leserinnlegg. De fleste aviser, blader og nettsider har egne sider der leserne kan si sin mening om saker de er opptatt av. Et leserinnlegg skal handle om én sak, og det skal helst være en kort og konkret tekst. Teksten bør ha litt «trøkk», hvor man tar et tydelig standpunkt i saken som presenteres. Husk at dersom du omtaler noen andre, skal dette gjøres med respekt! Dere kan jobbe sammen i gruppa eller i patruljer med å skrive et innlegg om noe dere brenner for. Kanskje kan leserinnlegget publiseres på gruppas side eller sendes til det lokale mediehuset?

Too-good-to-go
FN har beregnet at omtrent 1/3 av all mat som blir produsert havner i søpla – dette er nok mat til å brødfø verdens sultende befolkning fire ganger! Å redusere matsvinnet har mange fordeler, det er bra for miljøet og du sparer penger. Prøv å lag en oppskrift av et produkt du vanligvis ville kastet; en gammel banan kan bli et godt bananbrød, melk kan ofte brukes etter best før-datoen og kan bli til gode vafler! Eller hva med å lage et restemåltid sammen med gruppa eller patruljen hvor alle tar med en resteingrediens hjemmefra? Det kan bli en spennende suppe eller gryte!
Sjekk ut matvett.no for flere lure tips til hvordan å unngå matsvinn.

2.6.2 EKSEMEPEL PÅ LEIRFRES

1. Ta en 15 minutters ploggetur (plukke søppel + jogge)
2. Ta bildet av noe du elsker i naturen
3. Klem et tre
4. Ikke spis godteri på 24 timer
5. Lek en morsom lek med en annen patrulje / speidergruppe
6. Lag et Klimabrøl! (heiarop for naturen og nei til menneskeskapte klimaendringer)
7. Opptre som gatemusikant i minst 10 minutter
8. Vær kildesorteringsvakt ved en miljøstasjon i minst 10 minutter, pass på at alt blir sortert riktig!
9. Gjennomfør et fem-på-gata-intervju med fem personer du møter
10. Ha minst én kjøttfri dag
11. Gjør morgengymnastikk minst én morgen
12. Lær bort en knute til en annen speider
13. Bruk noe du finner i naturen, og lag en liten gave til én eller flere av dine nye venner
14. Saml alt søppelet du produserer i løpet av 24 timer, hvor lite klarer du å produsere? Etter 24 timer resirkulerer du alt på riktig plass ved en miljøstasjon
15. Bli med på dugnad ved å hjelpe en annen speider, gruppe eller leder til å utføre en oppgave

2.6.3 EKSEMEPEL PÅ HAIKEOPPGAVE

Allemannsretten
Bruk Miljødirektoratets hefte *Allemannsretten*, for å bli kjent med innholdet i allemannsretten. Se deretter på et kart over et gitt område, og bruk kunnskapen om allemannsretten for å finne:

- Hvor er det lov til å slå opp telt?
- Hvilke steder må man ha fiskekort for å kunne fiske?
- Hvilke steder kan det være trygt å tenne bål også mellom 15.april og 15.september?
- Hvor har du lov til å dra på sanketur?

Natursti kildesortering
I aktivitetsbanken påkmspeider.no finner dere poster, svarark og fasit til å gjennomføre *Natursti kildesortering*. Denne naturstien kan benyttes som en oppgave underveis i haiken. Naturstien inneholder bilder av avfall, og oppgaven går ut på å finne riktig måte å kildesortere avfallet.

3. NYTTIGE RESSURSER

- Miljøhåndboken
- Klima og miljøaktiviteter i Aktivitetsbanken
- Naturvernforbundet
- Miljøagentene
- FNs bærekraftsmål
- Grønn speiding på kmspeider.no

I aktivitetsbanken på kmspeider.no finner du nå miljø som et helt eget tema. Ved å huke av på miljø vil du finne aktiviteter, ressurser, aktivitesmerker og møteforslag med klima og miljø som tema.

Foto: Harald Undheim